בבית המשפט המחוזי בירושלים **עת"מ (י-ם) 22-08-28826**

בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים

העותרים: **1. איחוד הורי תלמידי בתי הספר של מזרח ירושלים**, ע"ר 580620292

2. האגודה לזכויות האזרח בישראל, ע"ר 580011567

ע"י ב"כ עו"ד טל חסין ו/או דן יקיר ו/או
אבנר פינצ'וק ו/או עודד פלר ו/או גיל גן-
מור ו/או גדיר ניקולא ו/או דבי גילד-חיו
ו/או עביר ג'ובראן ו/או משכית בנדל ו/או
אן סוצ'יו ו/או רוני פלי ו/או רעות שאער

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל
רחוב נחלת בנימין 75, תל אביב 6515417
טלפון: 052-8595351, פקס: 03-5608165
דוא"ל: talh@acri.org.il

- נ ג ד -

המשיבים: **1. ראש עיריית ירושלים**

2. עיריית ירושלים

מכיכר ספרא 1 ירושלים
טלפון 02-5314600; פקס' 02-6297125

עתירה מנהלית ובקשה לדיון דחוף

בית המשפט הנכבד מתבקש להורות למשיבים לפעול לתיקון ליקויים קשים בהסדרי הבטיחות סביב מוסדות חינוך בשכונות מזרח ירושלים, ובין היתר להציב את התמרורים הנדרשים, לשרטט מעברי חציה, להקים פסי האטה ומעקות הפרדה, ולסמן אזורים מוסדרים להעלאת והורדת תלמידים, והכל בהתאם להנחיות משרד התחבורה לתכנון הסדרי תנועה בקרבת מוסדות חינוך.

סמכות: לבית משפט נכבד זה **סמכות עניינית** לדון בעתירה על פי הוראות פרטים 8, 10 ו-14 לתוספת הראשונה לחוק בתי משפט לעניינים מנהליים, התש"ס-2000. לבית המשפט **סמכות מקומית** לדון בעתירה משום שמקום מושבם של המשיבים הוא בירושלים.

האגרה: 2,014 ש"ח על פי פרט 20 לתוספת לתקנות בתי המשפט (אגרות), התשס"ז-2007.

הליך נוסף: לא קיים הליך נוסף בבית משפט או בבית דין בקשר למסכת עובדתית דומה.

ואלה נימוקי העתירה והבקשה לדיון דחוף:

א. מבוא

1. מוסדות חינוך הינם אתרים שבהם הממשק בין תנועת כלי רכב, פרטית וציבורית, לבין ילדים הינו גבוה ביותר. ילדים בכלל, ובפרט ילדים ההולכים ברגל או רוכבים על אופניים, נמנים על אוכלוסייה פגיעה, המועדת למעורבות בתאונות דרכים. על כן נודעת חשיבות רבה להסדרת סביבה בטוחה מיטבית בקרבת מוסדות חינוך ובדרכי ההגעה אליהם, ונדרשת תשומת לב מיוחדת לתכנון תנועה באזורים בהם מספר התלמידים גבוה (הנחיות לתכנון הסדרי תנועה בקרבת מוסדות חינוך, מסמך מדיניות, משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, 2021 (להלן – **הנחיות משרד התחבורה**)).

2. הרשות המקומית היא זו שבאחריותה ובסמכותה להקים תשתיות ולתחזקן ברחובות ובדרכים אשר בתחום שיפוטה, לרבות סלילת כבישים, מדרכות ואיי תנועה. בכובעה כרשות התמרור המקומית מופקדת הרשות המקומית, עיריית ירושלים, אף על הצבת תמרורים, שרטוט מעברי חציה, קביעת אמצעי מיתון תנועה ופסי האטה, הסדרת אזורי הורדה וקליטת תלמידים מהסעות והתקנת מעקות בטיחות למניעת התפרצות תלמידים לכביש. כל אלה נדרשים, על פי הנחיות משרד התחבורה, כדי להסדיר סביבה בטוחה לתלמידים סביב מוסדות חינוך.

3. בעקבות פניות הורים אשר קבלו על ליקויים בטיחותיים מסכני חיים בסביבת בתי ספר וגני ילדים בירושלים המזרחית, ביצעה העותרת 2, האגודה לזכויות האזרח בישראל, בין החודשים מרץ ויולי 2022 בדיקה בסביבתם של עשרות מוסדות חינוך, ב-12 שכונות במזרח ירושלים. ממצאיה קשים: ברובם המכריע של בתי הספר שנבחנו לא מוצב תמרור המגביל את מהירות התנועה ל-30 קמ"ש ואף לא תמרור הולכי רגל (ילדים חוצים); במרביתם המכרעת לא הותקנו פסי האטה להגבלת מהירות כלי רכב ולא שורטטו מעברי חציה; רק במיעוטם הוסדר אזור להעלאת והורדת תלמידים מהסעות ומרכב פרטי; ורק בחלקם הותקן מעקה בטיחות החוצץ בין בית הספר לדרך, במטרה לבלום התפרצות תלמידים נלהבים לכביש בסיום יום הלימודים.

4. פעם אחר פעם פנו העותרות לראש עיריית ירושלים, שמכהן אף כראש רשות התמרור המקומית, ולראש מינהל החינוך בה, אשר חבר בוועדה העירונית לבטיחות בדרכים, בדרישה לפעול בדחיפות לתיקון הליקויים, אך לא נענו. בשל כך מוגשת עתירה זו ועמה בקשה לדיון דחוף כבר עתה, במהלך הפגרה, וזאת בשל הצורך הקריטי לתקן את הליקויים הבטיחותיים אשר מסכנים את שלומם של רבבות תלמידים במזרח ירושלים, וליצור עבורם מעטפת בטיחות מרבית סביב מוסדות החינוך עוד לפני תחילת שנת הלימודים הקרבה, תשפ"ג, או בסמוך מאוד לה.

ב. הצדדים לעתירה:

5. העותרת 1, איחוד הורי תלמידי בתי הספר של מזרח ירושלים, היא עמותה רשומה, המקשרת בין הורי התלמידים הלומדים בחלק זה של העיר להנהלות בתי הספר בהם הם לומדים, למשרד החינוך ולעיריית ירושלים.

6. העותרת 2, האגודה לזכויות האזרח בישראל, היא עמותה הפועלת לקידום זכויות אדם בישראל ובשטחים הכבושים, ובין היתר הזכות לחינוך, לשוויון ולבריאות.

7. המשיבים 1 ו-2, עיריית ירושלים והעומד בראשה (להלן "העירייה"), הם האחראים מכוח הדין לתשתיות בעיר ולנושא הבטיחות בדרכים בתחומה. עיריית ירושלים היא אף רשות התמרור המקומית, וראש העירייה הוא שעומד בראשה.

ג. העובדות הצריכות לעניין

8. מוסדות חינוך הינם אתרים שבהם הממשק בין תנועת כלי רכב, פרטית וציבורית, לבין ילדים הינו גבוה ביותר. ילדים בכלל, ובפרט ילדים ההולכים ברגל או רוכבים על אופניים, נמנים על אוכלוסייה פגיעה, המועדת למעורבות בתאונות דרכים. על כן נודעת חשיבות רבה להסדרת סביבת בטיחות מיטבית בקרבת מוסדות חינוך ובדרכי ההגעה אליהם, ונדרשת תשומת לב מיוחדת לתכנון תנועה באזורים בהם מספר התלמידים גבוה (ר' הנחיות משרד התחבורה).

9. נתוני דו"ח הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים, "מגמות בבטיחות בדרכים בישראל, 2008 - 2018" מלמדים, כי הולכי רגל היוו כשליש מכלל ההרוגים והפצועים קשה בתאונות דרכים; כי קבוצת הילדים שגילה 0-14 היא אחת האוכלוסיות הנתונות בסיכון מוגבר למוות או לפציעה חמורה בתאונות דרכים; וכי הימנות על החברה הערבית הינה גורם סיכון נוסף. כך קובע הדו"ח: "**קבוצת נפגעים בולטת נוספת בין הולכי הרגל היא זו של ילדים בחברה הערבית: במהלך 2017–2018 פעוטות הולכי רגל נהרגו פי 7.5, וילדים בני 5– 14 נהרגו פי 3.4 בהשוואה לבני גילם במגזר היהודי**" (שם, בעמ' 16).

10. אף שבישראל לא התבצעו מחקרים ייעודיים לבחינת פגיעה בילדים בסביבת מוסדות חינוך, קיימים נתונים המלמדים על ריכוז גבוה יותר של תאונות בהם מעורבים ילדים בשעות הבוקר והצהריים, שעות ההגעה למוסד החינוכי והיציאה ממנו (ר' דו"ח מרכז המחקר והמידע של הכנסת, **בטיחות בדרכים בקרבת מוסדות חינוך בישראל**, 26.8.2020) (להלן – **דוח בטיחות בדרכים בקרבת מוסדות חינוך**)).

התפלגות מקרי פגיעת ילדים בתאונות בקבוצות גיל שונות ובשעות שונות של היום (הדיאגרמות לקוחות מדו"ח הנחיות משרד התחבורה)

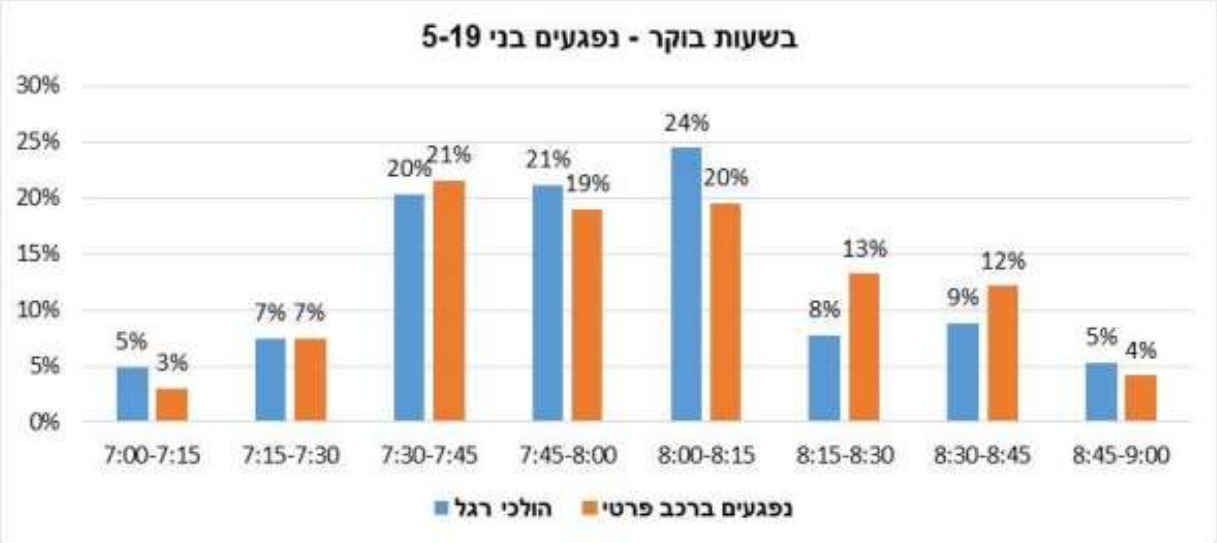

11. עוד נמצא, כי משרד החינוך אינו בודק באופן שיטתי את האפקטיביות של כלל תוכניות הלימוד לבטיחות בדרכים בחברה הערבית. ממצאים אלה מחייבים את המשיבים להקפדה יתרה על הסדרת הבטיחות באזור מוסדות החינוך בשכונות ירושלים המזרחית.

12. לתאונות המתרחשות בקרבת מוסדות חינוך ובדרך אליהם יש מאפיינים קונקרטיים, הדורשים מענה ייחודי והולם (ר' **דוח בטיחות בדרכים בקרבת מוסדות חינוך,** בעמ' 9). אלה נובעים מעומסי תנועה סביב מוסדות החינוך בשעת הגעת הילדים אליהם ובצאתם מהם; ומכשלי בטיחות ותשתיות הנובעים מתכנון לקוי של סביבת בית הספר והגישה אליו ובהם העדר אזורי חניה, מעברי חציה, מעקות בטיחות ותמרורים. הרלב"ד וארגון "בטרם" – המרכז הלאומי לבטיחות ולבריאות ילדים, מצביעים אף על מאפייניהם של ילדים ככאלו שהופכים אותם לקבוצות סיכון למעורבות בתאונות דרכים, ובהם יכולת הערכת סיכונים מוגבלת (לרבות זיהוי מקומות כמסוכנים והפעלת שיקול דעת המאפשר חציית כביש בטוחה), קושי לבצע כמה פעולות בו בזמן, שיפוט מוטעה של מרחק ומהירות נסיעה, קושי לזהות סכנות בכביש ומגבלות הנובעות מגובהם, אשר מקשה עליהם לראות את הסביבה ומקשה על נהגים להבחין בהם (שם).

13. ממסמך הנחיות משרד התחבורה עולה, כי נקודות התורפה העיקריות בהסדרת סביבה בטוחה סביב מוסדות חינוך הן באזורי חציית הרחובות הסמוכים אליהם, באזורי האיסוף והפיזור של התלמידים על ידי הוריהם ובמקומות הקליטה וההורדה מהאוטובוסים וממערכי ההסעות. בהתאם, כוללות הנחיות משרד התחבורה בין היתר, הסדרה של אזורי הורדה וקליטת תלמידים המגיעים ברכב פרטי או בתחבורה ציבורית; אזור הליכה לבית הספר אשר יש להתקין בו מדרכות ושבילי אופניים; התקנת אמצעי מיתון תנועה לרבות פסי האטה, מעברי חציה ותימרור הולם; הגבלת מהירות התנועה המנועית באזור ל-30 קמ"ש בכל שעות היממה בשל פעילויות נוספות ללימודים המתבצעות במוסדות החינוך; תאורת רחוב וכן גדר הפרדה על המדרכה הסמוכה למוסד החינוכי למניעת התפרצות תלמידים לכביש.

14. 102,981 תלמידים ערבים למדו ב-999 מוסדות חינוך בירושלים המזרחית בשנת תשפ"ב (שנתון מערכת החינוך בירושלים לשנת תשפ"ב, מנח"י (הנתונים אינם כוללים את תלמידי החינוך הפרטי)). עבור רבים מהם, סביבת בית הספר המשורטטת בהנחיות משרד התחבורה לבטיחות בסביבות מוסדות חינוך היא אוטופיה. בדיקה מדגמית ומיפוי שערכה העותרת 2 במהלך החודשים האחרונים סביב 54 מוסדות חינוך ב-12 שכונות בירושלים המזרחית, בעקבות תלונות הורים לתלמידים אשר קבלו על הסכנה הנשקפת לילדיהם בסביבת בתי הספר, העלתה תמונה עגומה של ליקויים קשים ומסכני חיים בהסדרי הבטיחות, אשר יש לפעול לתיקונם לאלתר.

15. בבדיקה נבחנו הפרמטרים הבאים, אשר על פי הנחיות משרד התעבורה נדרשים ליצירת סביבה בטוחה עבוד התלמידים. אלה ממצאיה:

א. **תמרור הגבלת מהירות ל-30 קמ"ש** (תמרור 222 בלוח התמרורים): **באף לא אחד ממוסדות החינוך שנבחנו הותקן תמרור האטה חיוני זה בסביבת מוסד החינוך.**

ב. **תמרור הולכי רגל** (תמרור 136): **רק באזורי הגישה של ארבעה ממוסדות החינוך שנבחנו הותקן באזור הגישה אליהם תמרור זה**, אשר נועד לסמן לנהגים כי נדרשת זהירות מיוחדת בנהיגה באזור.

ג. **מעברי חציה באזור הכניסה למוסד החינוך: רק בשבעה מכלל בתי הספר וגני הילדים שנדגמו נמצאו מעברי חציה ברורים באזור המוסד החינוכי.**

ד. תמרור מעבר חציה בקרבת מקום (תמרור 135): רק בשמונה ממוסדות החינוך שנבחנו הותקן תמרור זה.

ה. **אזור מוסדר להורדה ולהעלאה של תלמידים מהסעות או מרכב פרטי: רק במיעוטם של מוסדות החינוך הוקצה אזור להורדת וקליטת תלמידים, וברובם לא הותקן שילוט הולם ולא סומן האזור על הכביש.**

ו. **מדרכות המובילות לבית הספר ומעקה הפרדה בין המוסד החינוכי לכביש: רק ב-27 ממוסדות החינוך קיימת מדרכה המובילה אליו, רק ב-21 מהם מותקן מעקה בטיחות הולם, שמונע התפרצות תלמידים לכביש.**

טבלת מיפוי מוסדות החינוך שנדגמו מצורפת ומסומנת **ע/1.**

16. בשל מחסור ניכר בכיתות לימוד ובמבני מוסדות חינוך ייעודיים בירושלים המזרחית, רבים מהם פועלים במבנים שכורים, בלב שכונות מגורים ומסחר צפופות, אשר לא הותאמו לקליטת תלמידים. אולם ליקויים קשים בהסדרי הבטיחות נצפו בכלל מוסדות החינוך הערביים שנדגמו, ישנים כחדשים: בבתי ספר הפועלים במבנים שכורים בלב אזורי מסחר ותעשיה או בקומה התחתונה של בניין מגורים ובכאלה ששוכנים במבנים ייעודיים הולמים, מנותקים מסאון הרחוב; במוסדות חינוך מעבר לגדר ההפרדה ובמוסדות חינוך ממערב לה; בחינוך הרשמי ובחינוך המוכר שאינו רשמי; במוסדות חינוך המלמדים את תכנית הלימודים הישראלית ובאלה אשר מלמדים את התכנית הפלסטינית, התהאוג'יה.

17. חוזר מנכ"ל משרד החינוך "מעטפת הבטיחות הפיזית לזהירות בדרכים" (חוזר מס' 0139 מיום 15.8.2018 (להלן – **חוזר מנכ"ל בטיחות**), אשר עוסק בהסדרת מעטפת בטיחות פיזית של סביבת בתי הספר, קובע כי לפני פתיחת כל שנת לימודים על מנהלי בתי הספר לוודא שבוצעו כל עבודות התשתית הנדרשות להבטחת שלומם ובטיחותם של התלמידים. בין היתר, עליהם למפות את דרכי הגעת התלמידים למוסד החינוכי, לבחון את התשתיות סביבו ולוודא כי מעברי החציה בולטים, כי מעקות הבטיחות שלמים וצבועים, כי השילוט בבית הספר ובדרכים המובילות אליו ברור ומתאים למטרותיו, כי התמרורים המוצבים סביב המוסד החינוכי תקינים ונראים לעין, וכי קיימת תשתית נגישות לתלמידים עם מוגבלויות. עוד קובע החוזר, כי במקרים שבהם התגלעו ליקויים במועד הבדיקה יפנו המנהלים אל האחראים ברשות המקומית ויוודאו את השלמת הדרוש לפני תחילת שנת הלימודים. אלא שפניות למשיבים בתביעה לתקן את הליקויים, חלקם קשים, ולהסדיר סביבה בטוחה לתלמידים בהגיעם בבוקר אל מוסדות החינוך ובצאתם מהם בתום יום הלימודים, לא נענות.

18. כך מעיד מר זיאד איברהים, יו"ר ועד ההורים של תלמידי מזרח ירושלים:

> "יש בעיות בטיחות רציניות סביב מוסדות החינוך בעיר המזרחית. יש מחסור במדרכות, לא תמיד יש מעברי חציה... אין פסי האטה, אין תמרורים שמלמדים שיש ילדים בדרך ומזהירים את הנהגים, חסרים תמרורים שמגבילים מהירות. ההזנחה הזאת מסוכנת. בשנה האחרונה היו כמה תאונות דרכים ליד מוסדות החינוך שבהן

היו מעורבים תלמידים. תלמידים נפגעו. ... גם הדבר הכי אלמנטרי, מעקה בטיחות שימנע מהילדים להתפרץ לכביש לא קיים בכל מוסדות החינוך. ילדים שועטים החוצה בסוף יום הלימודים ישר לכביש. זה מפחיד.

כל יום מצלצלים אלי הורים מודאגים ומתלוננים... (הם) מפחדים לשלוח את הילדים ללמוד. כל שנה אנחנו מבקשים ממנהלי בתי הספר והגנים לפנות לעירייה ולדרוש שיציבו תמרורים וכל מה שנחוץ כדי להבטיח את שלומם של הילדים, אבל העירייה לא מגיבה״.

תצהירו של מר איברהים מצורף.

19. מר עאדל גזאווי, יו״ר ועד ההורים בשכונת אבו-טור ואב לשלושה תלמידים, מספר כי הצפיפות הקשה בחלקה המזרחי, הפלסטיני, של השכונה, גורמת לנהגים לנהוג באי זהירות ומסכנת את הילדים וכי פניותיו למשיבים בעניין לא נענו:

״בשכונה יש 6-7 בתי ספר וגני ילדים, גם של החינוך המיוחד. את כולם מאפיינת הזנחה של אזור הכניסה והיציאה מהם... לא ליד כולם יש מעברי חציה, ואם כבר הציבו תמרור ׳ילדים בדרך׳ שמו אותו במקום שלא רואים. אין מספיק פסי האטה, שלומם של הילדים בסכנה. רק בחלק ממוסדות החינוך יש גדר בטיחות בכניסה...

כמה פעמים התקשרתי לעירייה בנושא, ישבתי גם עם נציגים ממנח״י, ביקשתי שיבואו וידאגו לבטיחות בסביבת בתי הספר, אבל כל פעם יש להם תירוץ אחר. פעם הם אמרו בית הספר בנוי בשיפוע אי אפשר לשים תמרורים. פעם אחרת אמרו מאוד צפוף, אי אפשר לסדר מקום להעלאת והורדת תלמידים. ניסינו גם לגרום לכך שיהיו בבתי הספר שיעורי בטיחות בדרכים, כמו שיש במערב העיר, לא הצלחנו״.

תצהירו של מר גזאווי מצורף.

20. אף מר טאא רמדאן, תושב שכונת ואדי קדום ונציג ועד ההורים בשכונה, פנה לעירייה מספר פעמים והלין על העדר הבטיחות בקרבת בתי הספר ועל הצורך הדחוף בהסדרתה:

״בתחילת שנת הלימודים האחרונה פניתי לעירייה בתלונה כי אין בסביבת בית הספר מעברי חציה, מדרכות ותמרורים המזהירים מפני ילדים. יש עומס בהורדת התלמידים ואין מקום מסודר להורידם. התקשרתי טלפונית למוקד העירייה ואמרו לי שתוך 21 ימים יחזרו אלי בתשובה. לא חזרו. התקשרתי שוב ואמרו לי שהתלונה שלי נסגרה והנושא טופל. אבל בפועל כלום לא השתנה והעירייה לא טיפלה בזה.

התלוננתי שוב במרץ 2022. פתחו לנו תלונה חדשה והעבירו אותי לאחראי על הסימון בקרבת בתי הספר. הסברתי לו את הבעיה והוא העביר את תלונתי למחלקת ביצוע, אבל עד היום לא קיבלנו כל מענה.

אחד מילדי לומד בכתה של חינוך מיוחד בבית ספר מקיף בנים ראס אל עמוד... אין בו מדרכות, המצב מאוד מסוכן, אין תמרורים, אין מעקה בטיחות ולא פסי האטה... היו תאונות בקרבת בית הספר כי רכבים חונים בצדדים ואין מקומות הורדה מסודרים. הילדים נאלצים ללכת בכביש והיו ילדים שנפגעו מרכבים. בפנייה נוספת

שהגשתי לעירייה באפריל 2022, כאשר היו הרבה תאונות בסביבת בית הספר, בבקשה להסדיר את התמרורים סביבו, לא טיפלו בתלונה ולא טרחו לחזור אלי עד היום".

תצהירו של מר רמדאן מצורף.

21. אף מנהלי ומנהלות בתי ספר הממוקמים בשכונות שונות בירושלים המזרחית מעידים כי פניותיהם לעירייה בדרישות להסדרת הליקויים הבטיחותיים סביב מוסדות החינוך לא צלחו. בשיחות עם מר מוהנד ענאתי מן האגודה לזכויות האזרח בישראל, אשר ערך אף את מיפוי אזורי מוסדות החינוך, הם סיפרו כי לא פעם הם פנו לעירייה בדרישה לתיקון ליקויים בטיחותיים שונים, לרבות התקנת מעקות הפרדה, הסדרת אזורי עצירה לרכבים והזזת שער כניסה אשר יושב על כביש סואן, אך פניותיהם אינן נענות.

העתק תצהירו של מר ענאתי אשר ביצע את מיפוי אזורי הבטיחות ושוחח עם מנהלים, אנשי צוותי חינוך והורים, מצורף.

22. הזנחה אנושה זו של אלפי ורבבות תלמידים רובצת לפתחה של העירייה, לה הקנו פקודת העיריות (נוסח חדש), פקודת התעבורה (נוסח חדש) ותקנות התעבורה, התשכ"א-1961 את הסמכויות והחובות הנוגעות לרחובות ולמדרכות בתחומה, לרבות פיתוח, סלילה ותחזוקה של כבישים ומדרכות, הצבת תמרורים ומעקות בטיחות, קביעת הסדרי תנועה בתחום השיפוט שלה, ובפרט הסדרים אשר יבטיחו את הבטיחות בקרבת בתי ספר (ר' סעיף 70ד. לפקודת התעבורה) ואת שלומם של התלמידים.

דוגמאות לליקויי בטיחות סביב מוסדות חינוך בירושלים המזרחית

שער הכניסה לחטיבת הביניים לבנים בשכונת עיסאוויה, אין גדר בטיחות ומעבר חציה,

אין מדרכה, חניית הרכב חוסמת את שדה הראייה

שער הכניסה לביה"ס רואד אלע'ד בשועפאט. אין מדרכות, תימרור, אזורי עצירה וגדר בטיחות

שער הכניסה לביה"ס אלראזי לבנות במחנה הפליטים שועפאט (ענתא החדשה). אין מדרכה, גדר בטיחות, אזור עצירה לכלי רכב, מעבר חציה, תימרור הולם

ד. הפניות למשיבים עובר להגשת העתירה

23. ביום 24.3.2022 פנו העותרות באופן דחוף לראש עיריית ירושלים ולראש מינהל החינוך בה, בדרישה שהעירייה תערוך בדיקה מקיפה של הסדרי הבטיחות הנוהגים בסביבת מוסדות החינוך במזרח ירושלים, וכי תפעל לאלתר להסדרתם של מעברי חציה ופסי האטה, תציב תימרור הולם ותקבע מעקות בטיחות. למכתב זה צורפה רשימה של 17 בתי ספר וגני ילדים בחמש שכונות שונות במזרח העיר, כולן ממערב לחומת ההפרדה, בהם התגלו ליקויים קשים במעטפת הבטיחות. העתקים מהפנייה נשלחו לממונה על אגף הזהירות בדרכים ובמשרד החינוך ולרלב"ד. תזכורת לפנייה נשלחה ביום 1.5.2022.

העתק המכתב מיום 24.3.2022 והתזכורת לו מצורפים ומסומנים **ע/2.**

24. ביום 8.5.2022 השיב רכז פניות הציבור בלשכת ראש עיריית ירושלים. לדבריו, הוא "הבין מלשכת ראש מנהל החינוך בעיר כי הפניה טופלה, וכי עדכון על כך נשלח לפונים". בו ביום נשלח מענה, לפיו כל עדכון כאמור לא התקבל, וכי העותרים יודו על קבלתו. משלא התקבל כל עדכון, נשלחה ביום 19.5.2022 לעירייה תזכורת נוספת.

העתק תכתובת הדוא"ל מצורף ומסומן **ע/3.**

25. ביום 23.6.2022, משלא התקבל כל מענה ובעקבות בדיקות נוספות שערכה העותרת 2 בסביבת מוסדות חינוך בשכונות נוספות בעיר, שוב פנו העותרות בפנייה דחופה לראש העיריה ולראש מנהל חינוך בה. העותרות קבלו על העדר המענה וכתבו כי בבחינה נוספת, אשר כללה מוסדות חינוך שטרם נבחנו בשכונות בית חנינא, ג'בל מוכבר, שועפאט, א-טור, סילוואן ,צור באהר סילוואן וואדי קדום, התגלה כי "**במרביתם המכרעת של מוסדות החינוך בשכונות אלה לא הוצבו התמרורים הנדרשים בהתאם להנחיות בדבר מעטפת הבטיחות באזור מוסדות חינוך (למשל הגבלת מהירות ל-30 קמ"ש ותמרור הולכי רגל), לא שורטטו מעברי חציה בסמיכות לבתי ספר וגני ילדים, לא הותקנו פסי האטה ולא הוצבו גדרות החוצצות בין מוסד החינוך לכביש**". משגם לכך לא התקבל מענה, נשלחו ביום 7.7.2022 העתקים מן המכתבים אל המפקח הארצי על התעבורה במשרד התחבורה ואל המפקח על התעבורה למחוזות ירושלים והדרום, בתקווה שנכזבה להתייחסותם.

העתק הפניה מיום 23.6.2022 והעתק האישור על שליחתה אף למפקחים על התעבורה במשרד התחבורה מצורפים ומסומנים **ע/4**.

26. משלא נענו הפניות עד היום, ומשנוכחו העותרות כי אף הליקויים אשר דווחו למשיבים במהלך חודש מרץ 2022 לא תוקנו עד ליום 9.8.2022, ובשל הקרבה לשנת הלימודים הבאה, תשפ"ג, מוגשת עתירה זו ועמה הבקשה לדיון דחוף.

ה. הטיעון המשפטי

27. האחריות לתשתיות העיר, לרבות סלילת כבישים ומדרכות, תכנון דרכים ותחזוקתן, תאורת רחובות ורמזורים ובדיקת תקינותם של מבנים, מופקדת בידי העירייה (ר' הגדרת תשתיות בסעיף 198א(א) לפקודת העיריות (נוסח חדש)). בכובעה כרשות התמרור המקומית, מוסמכת העירייה אף לקבוע הסדרי תנועה הולמים, ובין היתר להציב תמרורים, לסמן מעברי חציה ולהתקין פסי האטה (תקנה 18 לתקנות התעבורה, התשכ"א-1961).

28. סעיף 70ג לפקודת התעבורה (נוסח חדש) מטיל על העירייה, בתפקידה כרשות התימרור המקומית, להסדיר אזור להורדת והעלאת תלמידים מהסעות בצד בית הספר, ולסמנו בתמרור הולם; ואילו סעיף 70ד לפקודה, אשר כותרתו היא "בטיחות בקרבת בתי הספר", מעגן מפורשות את חובתה של רשות התמרור המקומית לקבוע הסדרי תנועה בדרך שבקרבת בית הספר. מדברי ההסבר להצעת החוק (הצ"ח לתיקון פקודת התעבורה (מס' 68) הסדרי תנועה בדרך שבקרבת בית ספר, התשס"ה-2005), עולה כי זו "באה לחייב רשות תמרור מקומית לקבוע הסדרי תנועה המיועדים להגביל את מהירות הנסיעה בדרכים המצויות בקרבת בתי ספר וגני ילדים, וליידע את הנהגים בדבר קיומו של בית ספר או גן ילדים בקרבת המקום, וזאת לשם שמירה על שלומם של התלמידים".

29. העירייה אינה רשאית להתעלם מכך ולחדול מלהפעיל את סמכותה. הזנחת חובותיה הסטטוטוריות והותרתן כאבן שאין לה הופכין, על אף התראות מתמשכות בדבר הליקויים הבטיחותיים הקשים בסביבות מוסדות החינוך, לוקה בחוסר סבירות קיצוני, תוך הפגנת זלזול ניכר בחייהם ובשלומם הגופני של רבבות תלמידים ובזכותם לבריאות, לכבוד ולשוויון. נקל

להניח, כי לו מדובר היה בפניית מנהלי בתי ספר וועדי הורים לתלמידים בשכונות מערב העיר, ממהרת הייתה העירייה להיענות ולתקן את הליקויים.

30. התנהלות זו חוברת להזנחה שיטתית ולאפלייתם עתיקת היומין של שכונות מזרח ירושלים ותושביה. לרגל יום ירושלים 2019 פירסם מבקר המדינה ביום 2.6.2019 דו"ח מיוחד, הקובע כי האוכלוסייה הערבית במזרח ירושלים חיה בעוני קשה, ומופלית בכל תחומי החיים יחסית לתושבי מערב העיר והמדינה כולה. המבקר פירט כי המענה של רשויות המדינה, ובפרט של עיריית ירושלים, לתושבים הפלסטינים בעיר חלקי ולקוי ביותר: "הן אינן פועלות די על מנת לשפרו, ובמקרים מסוימים אף אינן מממשות את אחריותן על פי דין. כך בתחום החינוך, הרווחה, התשתיות, הניקיון והתברואה (**דו"ח המבקר: פיתוחה וחיזוק מעמדה של ירושלים** – חלק שני, שער שלישי, מפורסם באתר מבקר המדינה)). עוד מצא המבקר, כי קיימים פערים עמוקים בכל תחומי החיים בין תושבי מזרח העיר ולמערבה (שם, עמ' 347).

31. במפגש צוות חשיבה מזרח ירושלים, שמארגן מכון ירושלים לחקר מדיניות, אשר התקיים ביום 3.6.2020, ואשר עסק בנושא התשתיות הפיזיות במזרח העיר והעבודות שנעשות לשיפורן – בין השאר בהמשך להחלטת הממשלה 3790 ותכנית החומש הממשלתית – עמדו הדוברים אף על האתגרים המיוחדים לחלק זה של העיר בעת חידוש תשתיות. בין היתר, נקבע שם כי מזרח ירושלים סובלת מהזנחה שיטתית ארוכת ימים בתחום זה, ועל העדרן "של תכניות מפורטות ותכניות מתאר עדכניות המאפשרות תכנון מסודר של הכבישים ושטחי הציבור והעדר תקציב לתכנון תכניות בניין עיר נקודתיות הנקשרות לכבישים" (מכון ירושלים למחקרי מדיניות, **התשתיות הפיזיות במזרח העיר – צוות החשיבה מזרח ירושלים**, 3.6.2020, באתר המכון).

32. ברי לעותרות, כי עתירה זו לא תסלול את הדרך לשוויון מלא בתכניות הבינוי והתשתיות בין שני חלקי העיר. אולם הרשות המקומית היא זו שמופקדת על בטיחות הולכי הרגל ברחובות שבתחום שיפוטה כולם, ועל שלום תלמידיה, ערבים ויהודים, כאשר הם מגיעים למוסדות החינוך ובתום יום הלימודים. חובותיה מכוח הדין אשר פורטו לעיל, כמו גם חובת הזהירות ואלה הנובעות מכללי יסוד במשפט המנהלי לרבות החובה להפעיל שיקול דעת, לנהוג בסבירות ולהימנע מהפליה ומשרירותיות, מחייבות את העירייה לנקוט בפעולה נמרצת, מיידית, עוד לפני תחילת שנת הלימודים הקרובה, לתיקון הליקויים הניכרים, מסכני החיים, באזור מוסדות החינוך במזרח העיר וליצור סביבה בטוחה לתלמידים.

בשל כל אלה מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע דיון דחוף בעתירה, ולהורות כמבוקש בראשיתה.

היום, 11.8.2022

_____

טל חסין, עו"ד

ב"כ העותרות